

DELIORMAN'IN AYDOĞDU KÖYÜNDE MECİ/ İMECE

Zehra KADERLİ*

Özet: Bu çalışmada, Deliorman (Kuzeydoğu Bulgaristan'ın Aydoğdu köyünde "imece geleneği" incelenmektedir. Çalışmada imece, köy toplumunun bir örgütlenme sistemi, çalışma yöntemi ve gelenek hukukunu oluşturan sosyo-kültürel ve ekonomik bir kurum olarak ele alınarak, farklı tarihsel, ekonomik, sosyal ve kültürel şartlara bağlı olarak imece geleneğinin icra yapısında ve unsurlarında ne gibi değişim ve dönüşümlerin meydana geldiği ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deliorman, Aydoğdu, imece.

Cooperative Tradition and Organizations in Aydoğdu Village

Abstract: In this study, a traditional cooperative act called "imece" in Aydoğdu village is examined. In the study, "imece" is explained as a cooperative working system and as a socio-cultural and economic institution that underlies the common law system. The aim of this study is to reveal what basic changes and transformations have so far occurred in the performance, structure and elements of "imece" tradition in relation to different historical, economic, social and cultural conditions.

Keywords: Deliorman (Ludogorie-Bulgaria, Aydogdu), folk cooperation, peasant solidarity.

I. Deliorman Yöresi ve Aydoğdu Köyü

1. Aydoğdu Köyünün Konumu:

Bulgaristan'ın sınırları göz önüne alındığında Türk topluluklarının bu coğrafya üzerinde dağınık biçimde yaşamadıkları, tersine nüfus bakımından belirli alanlarda yoğunlaştıkları görülür. Bu yörelerden Türk nüfusu bakımından en geniş alana yayılı olanı Deliorman'dır.

Deliorman Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Kuzeyde Tuna nehri, batıda Beyaz Lom (Beli Lom), doğuda Pravadi (Pirvadi) çayı vadileri ile çevrelenir.

---

* Araş.Gör., Hacettepe Üniversitesi.

DELIORMAN'IN AYDOĞDU KÖYÜNDE MECİ/ İMECE

Razgrat ilinin yaklaşık olarak tümünü, Şumnu ilinin kuzeyini ve doğusunu, Rusçuk ve Varna illerinin bazı köylerini içine alır.

Aydoğdu köyü, Kuzeydoğu Bulgaristan'ın en büyük Türk yerleşim bölgesi Deliorman'ın Şumnu (Şumen) iline bağlı bir Türk köyüdür. Köy, 45 km uzağında ve güneyinde bulunan Şumnu; kuzeyinde, 76 km uzaklıkta Silistre; batısında 25 km ilerdeki Kemaller ve doğusunda, 30 km mesafedeki Yeni Pazar illerine giden yolların kesiştiği bir yerde kurulmuştur.

Köyün toprakları “Deliorman- Güney Dobruca toprakları adındaki gruba girer. Bu topraklar güçlü %1,5–3,5 arasında humus içerikli 60–70 cm kalınlığında siyah topraklardır.” (Gılıbov 1977: 172). Aydoğdu'nun sebze bahçeleri dışında sulanır toprakları mevcut değildir. Buna rağmen toprakları son derece verimlidir. Ekilebilir alanların yeterli olduğu söylenebilir. Genel olarak Deliorman'a hâkim olan karasal iklim etkisiyle Aydoğdu'da yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer. Köyün konumu, yeryüzü şekillerinin ve ikliminin çeşitliliği nedeniyle zengin bir bitki örtüsünün gelişmesine imkân sağlamıştır. Bölgeye adını veren delice büyüyen ağaç denizi gibi ormanlar, zengin ağaç çeşitleri aynı zamanda bölgenin doğal bitki örtüsünü oluşturur.

2. Aydoğdu Köyünün Yaşayış Biçimi ve Ekonomik Hayatı:

Aydoğdu köyünde yaşayan Türkler, tarım ve hayvancılık işleri ile uğraşırlar. Yaşayışları da, bu uğraş alanlarındaki işlere uygun bir gelişme geçirir. Ekonomik bakımdan köyün gelirleri tarım ve hayvancılıktan elde edilen ürünlerin satışından sağlanır. Temelde köyün ekonomik faaliyetlerini iki döneme ayırarak ele almak gerekir. Yani, kooperatifler öncesi ve sonrası ekonomik hayat.

Tarım Kooperatifinin kurulmasından önce köyde, halkın ifadesine göre, ne olduğu belirsiz bir ekonomik düzen vardır. Toprakların sahibi köylünün kendisidir ve devlet bu toprakların sahipliğine karışmaz. Devlet tarafından düzenlenmiş eşit bir dağıtım ve denetim yapısı yoktur. Devlet bu yıllarda (1939- 1944), sadece topraktan halkın **öşür** diye adlandırdığı bir vergi alır (Kaderli, N. 2002).

Bulgaristan,1939–1944 seneleri arasında genel olarak kıtlık ve zorluk seneleri içindedir. İdare, Faşist iktidarın elindedir ve Bulgaristan sosyalizm rejiminden önceki ırkçı faşist rejimin son dönemini yaşamaktadır. Bu süreç, 1944'e kadar devam eder. Bu yıllarda Bulgaristan, Rusya'dan aldığı ilhamla, sosyalizme geçiş için bir anahtar gördüğü kooperatifleşmeyi başlatır. Bu durum gerçekten çok ilginçtir. Çünkü “*iktisâdî bir organizasyon mahiyetini taşıması gereken kooperatifler*” (Kurtkan 1968:171) burada siyasi amaçları gerçekleştirme aracı olarak kullanılır. Ancak, kooperatifleşmenin devlet

kapitalizmine dayalı sosyalizm ile çatışma halinde olması, kısa zamanda aykırılıkların ve uyumsuzlukların ortaya çıkmasına yol açar (Kurtkan 1968: 171).

Bulgaristan kendisini sosyalizme kavuşturacak kooperatifleşme hareketini öncelikli olarak Bulgar köylerinde başlatır. Bu köylerde bu sistem tabii olarak çok kısa süre içinde benimsenir. Bulgarlar için asıl korkutucu olan, nüfusundan ürküp sınırlarda katlettiği ve kendi nüfusu karşısında kalabalık bir kitle olarak duran Türklere bu sistemi benimsetmek ve Türklerin yaşadığı köylerde bu sistemi kurmaktır.

Türk köylerinde uygulanacak sistem için önce okumuş eğitilmiş insanlar toplanır. Bu insanlara, kooperatif sisteminin nasıl kurulacağı, bunu başlatacak kişilerin kendileri olduğu anlatılır. Yeni fikri desteklememeleri ve benimsememeleri halinde hayatlarından olabileceklerdir. Bununla kalınmayıp farklı şekillerde aileleri de zarar görebilecektir. Amaç, köy halkının arkasından gittiği kişiler eliyle bu hareketi başlatmak ve halkı kendiliğinden bu işin içine sokmaktır. Bu durum ilginçtir; çünkü bir kooperatifin varlığından söz edebilmek için, onun, üyelerinin irade ve isteği ile kurulması gerekir. Bu nedenle Amiran Kurtkan (1968: 159)¹ın ifadesiyle Sovyet Rusya ve Bulgaristan gibi ülkelerde devlet zoruyla kurulan kooperatifler, kooperatif tarifinin dışında kalmaktadır. Çünkü bunların kuruluşunda fertlerin hakiki arzu ve iradelerinin rolü yoktur.

Bulgaristan yönetimi, Aydoğdu'nun ileri gelenlerini ve okumuşlarını <Sofya müftüsü Akif Hoca, Aytos müftüsü Nuri Hoca, Filibe müftüsü Yakup Hoca ve Silistre müftüsü Nuri Hoca² > toplayıp 12 Şubat 1949 tarihinde, Tarım Kooperatifini (TKZS-*Trudovo Kooperativno Zamedelsko Stpanstvo*) kurdurur. Böylece Aydoğdu'da 24 kişinin katılımıyla ilk Tarım Kooperatifi kurulmuş olur. Bu başlangıç sürecinde Aydoğdu halkı kooperatife girmek için oldukça direnir. Fakat bu fikirlerini (en azında bazı kişilerin) değiştirecek bir eşitlik manzarası ile karşılaştıklarında durum değişir. Bu manzarada kooperatife giren bu 24 kişi bütün varlıklarını buraya vermişlerdir ve eşit şartlar altında devletin sağladığı, o dönem için modern sayılabilecek makinelerle çalışarak sonunda elde ettikleri geliri kendi aralarında eşit olarak paylaşmışlardır.

Kooperatife üyelerin koyduğu sermaye önemli değildir. Burada, herkes eşittir. Üyeler, eskisinden daha rahat bir ortamda çalışarak sürekli gelir elde ederler. Köyün en zengini ve toprak sahibi ile en fakiri ve işsizi arasında sistemden dolayı hiçbir fark yoktur. İşte bu kavram çok fazla toprağı olup bu toprağı ilkel yöntemlerle işlemek zorunda kalan zengin için de, hiçbir toprağı olmayıp sürekli bir gelir sahibi olma isteği duyan fakir için de cezbedicidir. Devletin kooperatife traktörler ve makinalar

¹ Louis P. F: Smith, *The Evolution of Agricultural Co-operation*, Basil Blackwell and Mott Ltd. Oxford, s.114, 1961'den aktaran (Kurtkan 1968: 159).

² Bu kişiler kooperatifi kuranlardan bazılarıdır.

DELİORMAN'IN AYDOĞDU KÖYÜNDE MECİ/ İMECE

getirmesiyle, bir süre direniş olmuşsa da, sonunda köyün çoğunluğu kooperatife katılmıştır (Kaderli, N.; Kaderli, H. 2002).

Köylülerin kooperatife üye olmasında belirli şartlar aranır. Buna göre, devlet, herkesin toprağını ve hayvanını elinden alıp kooperatif malı sayar. Her kişiye, sadece, bir parça toprak ve birkaç hayvan bırakılır. Kişi, kendisine bırakılan bu küçük toprağı istediğı gibi kullanmakta serbesttir.

Bundan sonra herkes gündelik işçi olarak kooperatifin belirlediğı işlerde çalışmaya başlar. Çalışma saatleri günlük olarak hesap edilir. Sene sonu gelmeden çalışanların avans alma hakkı vardır. Fakat, çalışan üyelerin asıl ücretleri, senenin sonunda çalışma saatlerinin toplamına göre belirlenip ödenir. Kooperatifte yapılan işlerin bir zorluğu yoktur; çünkü, eskiden ilkel yöntemlerle yapılan işler, artık makinalarla daha hızlı ve daha rahat bir şekilde yapılmaktadır(Kaderli, H. 2002).

Bu eşitlik fikri ve ideolojisi bu yönüyle köylünün çoğunluğunun zihniyetini kolayca ele geçirmiş olsa da bu sisteme direnen köylüler de vardır. Bulgaristan bu direniş de tamamen kırmak ve sistemi oturtmak için 1956'da MASOİZATSIA adı altında bir kooperatifleşme kanunu çıkarır. Buna göre kayıtsız şartsız herkes kooperatifin bir üyesi olacaktır. Bu kanun çıkarılmadan önce de zaten bu durum kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Devlet bu durumu içinden çıkılmaz bir hale getirmek için kooperatife girmeyenlerden, toprağın getirdiğı üretim ve paranın çok üstünde bir vergi almaya başlar. Naret adı verilen bu vergiyi vermeyenleri de cezaevine gönderir. Bu kanunun çıkmasıyla birlikte de köyün tamamı kooperatife zorunlu olarak katılmıştır (Ulusoy 2002).

Görüldüğü gibi köyün iş alanları tamamıyla devlet eliyle sağlanan imkânlarla bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Tarım da hayvancılık da ticaret de devletin denetiminde ve geliri de ona bağlı olarak düzenlenmiştir. Serbest iş alanları olmadığı gibi serbest girişimler de söz konusu değildir.

Bu ekonomik süreç ve yapı gerek yapılan işleri gerekse bu işlerin yapılış biçimlerini doğrudan etkilemiş ve belirlemiştir. Kooperatif döneminden önce köyün dengesiz ekonomik yapısına bağlı olarak köy, toprak sahibi zenginlerden ve fakirlerden oluşur. Böyle bir köy ortamında zengin de, fakir de ekonomik açıdan, az veya çok olan toprağını ekmek, hayvanlarını yetiştirmek zorundadır.

Köyün tabii şartları değişmediğinden dolayı, köyün ve köylülerin yapılması zorunlu bütün işleri, karşılıklı yardımlaşma yöntemi ile bitirilir. Aydoğdu'da beden gücüyle yapılan bu yardımlaşmaya *meci*, yani *imece*³ denir.

---

³ Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde imece farklı biçimlerde görülmekte ve farklı anlamları taşımaktadır. Buna göre Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde tespit edilen imece tanımları ve

II. Bir Sözlü Kültür Ortamı Kurumu: İmece

içerdikleri anlamlar şunlardır: *imece* (*imeci*, *imerci*): Birçok kimselerin toplanıp elbirliğiyle bir kişinin işini görmesi. (Burdur; Irgılı-Çivril-Denizli; Tepeköy-Torbalı-İzmir; Alaşehir-Manisa; Demirkapı-Susurluk-Balıkesir; Fili-Biga Çanakkale; Sivrihisar Eskişehir; Akyazı-Sakarya; Bolu; Kurşunlu-Saray-Çankırı; İskilip-Çorum; Merzifon-Amasya; Trabzon; Çayağzı-Şavşat-Artvin; Akçikent-Nizip-Gaziantep; Eşke-Divriği-Sivas; Çanlı-Ayaş-Ankara; Akkışla-Bünyan-Kayseri; Niğde; Güzelsu-Akseki-Antalya; Yerkesik-Muğla)

imecil: (Germen-Yalvaç-Isparta; Bolu; Peşman-Daday-Kastamonu; Çorum; Sinop; Çarşamba-Samsun; Amasya; Danişman-Fatsa-Ordu; Giresun; Trabzon; Artvin; İrişli-Bayburt-Gümüşhane; Sarıkamış Kars; Ağın Erzincan; Sivas; Haymana-Ankara; Bor-Niğde; Ermenek-Konya; Gerdan-Adana; Navdalı-Muş; İçel)

imercil: (Kuzköy-Akkuş-Ordu) (*Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, 1974: 2535).

imece: Umumun yardımı ve elbirliğiyle yapılan iş. (Akçakent “Nizip-Gaziantep”; İrgili “Çivril-Denizli”; Sungurlu “Çorum”; Bolu) (*Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi*, 1942: 790).

imeci: (Taşköprü, Kastamonu; Köşker “Kırşehir”; Sinop; Navdalı “Mut-İçel”; Gemen “Yalvaç-Isparta”; Gerdan, Seyhan; Antalya; Şiran; Trabzon) (*Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi*, 1942: 790).

emece, *meci*: Tek başına başarılması mümkün olmayan veya zamana mütevakıf olan bir işi anında ve bir hamlede çıkarmak için yapılan yardımlaşma ve elbirliği. (Çoruh) (Tan 1977: 41).

mecce: Yardım, imece. (Bursa) (*Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi*, 1942: 1046).

meci: 1. Parasız iş gören yardımcı ırgat. (Bolu; Gümüşhane; İstanbul; Bozüyük-Bilecik; Edirne; İnebolu-Kastamonu; Domaniç-Kutahya). 2. Evlenen kızların ev işlerine yardım etme. (Bolu; Mustafakemalpaşa-Bursa) (*Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi*, 1942: 1046).

imeci: İşçi, gündelikçi. (Afyon; Balıkesir; Kütahya; Tokat; Eskişehir; Düzce-Bolu; Çarşamba-Samsun; Amasya; Maraş; Adana) (*Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, 1972: 1732).

imeci: İşçi, gündelikçi. (Afyon; Maraş; Seyhan; Konya; Balıkesir ve çevresi) (*Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi*, 1942: 527).

Bu imece tanımları yanında imece anlamı taşıyan ve yerine kullanılan kelimeler de vardır. Rize ve çevresinde “eğrat” kelimesi imece ile aynı anlama gelmektedir ve çoğunlukla onun yerine kullanılmaktadır. Denizli ve Samsun çevresinde bu kelime “eğret”, ‘belirli bir zaman içinde başkasından alınan, ödünç para’ (Derleme Sözlüğü) biçimini almıştır. Konya ve çevresinde “höbük” kelimesi de imece yerine kullanılmaktadır. Orta Anadolu’da (Kırşehir; Kayseri; Ankara, Yozgat) “höbül” biçimi de yaygındır. Anadolu’da “badaşmak” veya “bağdaşmak” kelimeleri de “ortak olmak, eş olmak, anlaşmak; oyun için birbiriyle eşleşmek, eş tutmak; müşterek iş görmek; sıra ile birbirinin işini görmek” anlamlarıyla Konya; Kütahya; Bolu; Çanakkale; Kayseri; Antalya ve Isparta çevrelerinde kullanılmaktadır. “Kuvaşmak” kelimesi de yaygın olarak kullanılan bir kelimedir. Anlam itibarıyla “iki veya daha fazla kişi bir araya gelerek ortaklama görmesini, ortaklaşa tarla sürmesini, ortaklaşa tohum ekmesini” ifade eder. Kayseri; Kırşehir; Yozgat; Gaziantep; Çankırı; Çorum; Tekirdağ çevrelerinde “kubaşmak” biçimiyle kullanılan kelimenin “gubaşmak” biçimi de Ankara; Bilecik ve Antep dolaylarında kullanılmaktadır (Eren 1974: 547).

DELİORMAN'IN AYDOĞDU KÖYÜNDE MECİ/ İMECE

Aydoğdu köyünde görülen imece/meci kurumunun gösterdiği özellikleri, gördüğü işlevleri ve bunların çeşitlerini ele alıp gözden geçirmeden önce, kavramın genel içeriği üzerinde durmanın yararlı olacağı düşünülmektedir. İmece, bir sözlü kültür ortamı kurumu olarak kır ve köy hayatı şartlarının yarattığı bir dayanışma ve yardımlaşma örgütüdür. Köy hayatının içinde bulunduğu şartların tamamı, üzerinde var olduğu tabiata, yer şekillerine ve iklim özelliklerine bağlıdır. Tabiat şartları köy hayatında hemen her şeyin belirleyicisi gibi hareket eder. Bu şartlar altında yaşamak doğrudan yardımlaşmayı emretmektedir. Kısacası köylü sürekli olarak kendisini tehdit eden şartlar altında yaşamak ve üretmek için hayatın her alanında, yaptığı herşeyde yardımlaşmak zorundadır. Bunun yanında “*köy topluluğu kan bağı temeline dayanmaktadır*” (Hançerlioğlu 1996: 245) ve bu durum tabii şartların zorunlu kıldığı yardımlaşmayı daha kolay hale getirmektedir. Her şeyden önce “*köy, sosyolojik bir realite olarak, çevre itibarıyla dar olması sebebiyle, sakinleri arasında bir takım sosyal münasebetlere yer teşkil eder.*” (Yazgan 1966: 18) Yani, hem köyü şekillendiren şartlar hem de köyün şekillendirdiği şartlar, neticede yardımlaşmayı ve örgütlenmeyi kendiliğinden zorunlu kılar.

Köy toplumunun devamlılığı ve üretimi, bir başka ifadeyle iktisâdî durumu, doğrudan tabiat şartlarının kaderini tayin ettiği toprağa bağlıdır. Bu noktada köylünün kaderi ortaktır. Tabiatın tayin ettiği süre içinde bütün tarımsal faaliyetlerini yapıp bitirmek zorundadır. Ürünü zamanında ekip zamanında kaldırmak, hayvanlarını zamanında otlatıp sağlamak ve bütün bunları yapması gereken diğer bütün husûsî işlerini de sürdürerek yapmak zorundadır.

“*Köylü dünyasının şekilsiz ve düzensiz bir dünya değil, düzenli ve teşkilatlı bir dünya olabilmesi için*” (Wolf 2000:Önsöz) iktisâdî işlerinin yanında köylünün yapması gereken zorunlu ortak köy işleri vardır. Bu işler doğrudan köyün sosyal olarak kalkınması ve gelişmesi için gerekli ortak faaliyetleri içerir. Çünkü “*köy bir yere götürülebilen veya götürülemeyen mallara sahip ve bu mallarla ilgili işlerini kendisi yapan bir varlıktır*” (Türkdoğan 1977: 175). Bu faaliyetler şu şekilde sıralanabilir: Sağlık Alanında (sıtma ve sıvrisinekle mücadele, lağımlı hela yapmak, evleri ahırlardan ayırmak...), Bayındırlık Alanında (köy içinde yol, köy odası, mescit ve okul yapmak, ağaç dikmek...), Sosyal Alanda (köyün elektriklenmesi, mahallî oyunların canlandırılması, kooperatifleşme, mahallî el sanatlarını geliştirmek, ticârî hayatı canlandırmak...) (Türkdoğan 1977: 175).

Temel ekonomik faaliyetlerin ve ortak işlerin yanında köylü günlük hayatını idâme ettirmesi ve şahsî işlerini de gerçekleştirmesi gerekir. Kendi gıdasını temin etmek, evini inşa etmek, doğum, düğün ve ölüm gibi dönemleri gerektiği şekilde yaşamak zorundadır. İmece işte bu şartlar bütünüünün bir zarureti olarak ortaya çıkarak köyün ve

köylünün bütün iktisâdî ve sosyal faaliyetlerini düzenler, daha doğrusu başarılması mümkün bir hale getirir.

İmecenin nasıl gerçekleştirildiğini, imecenin uygulanan bir sistem olarak nasıl işlediğini, imeceyi oluşturan unsurları, imecenin açık ve gizli işlevlerini görmeden önce bugüne kadar yapılmış imece tanımlarında belirtilmiş ortak unsurlardan hareketle imeceyi şu şekilde tanımlayabiliriz:

Kırsal alanda köy işlerinin, ortak işlerin, köyün ortak ihtiyaçlarının, kişisel işlerin, köyün zorunlu veya isteğe bağlı görevlerinin, ortak emek verilerek, elbirliğiyle, bir araya gelerek, emeklerin ortaklığıyla, karşılıklı olarak, sırayla, toplu halde, eşit şartlar altında yapılması, bu amaçla yapılan örgütlenme, gönüllü katılıma dayanan karşılıklı yardımlaşma sistemi, çalışma yöntemi, işlerin tamamlanması, ortaklaşa iş, geleneksel yardımlaşma biçimi, toplu iş yapma esasına dayanan Türk geleneği, usûl, ücretsiz iş mükellefiyeti.

Görüldüğü gibi imece köylerde yaşayan insanlar arasında kader birliği etmenin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Çünkü söz konusu kırsal alanda halkın iktisâdî olarak geçimini temin ettiği kaynakları aynıdır. Bu faaliyetlerin aynı olması, bu faaliyetlerin aynı zorlukta ve genişlikte olması, bireysel olarak gerçekleştirilmesinin imkânsızlığı ve aynı süre içinde bitirilmesinin gerekliliği halkın birbirinin işini yapabilmesini sağlayan sebeplerdir. Dolayısıyla *“köyde iş bölümünün gelişmemiş olması, meslek sahibi kimselerin olmaması, herkesin aynı işleri yapabilmesi”* (Yazgan 1944: 19) imece için ortam hazırlar.

İmecenin ortaya çıktığı ve çalışma yöntemi olarak kullanıldığı işlerden ilki daha önce de belirttiğimiz gibi nitelik olarak ortak fakat kişilere ait işlerdir. Bunlar mevsimlik olan ve köyün doğrudan gelir sağladığı bağ- bahçe (tarım) işleridir. Bu durumda herkes tarlasını aynı dönemde eker, biçer ve mahsulünü aynı zamanlarda kaldırır ve bu dönemlerde bu işlerin yapılacağı süreler kısıtlı olduğu için köy halkı sırayla bu işleri bitirir. Diğer işler köyün tamamen ortak çıkarı için yapılan işlerdir. Bu işler köylüler tarafından belirlendikten sonra elbirliğiyle yapılır. Bunun dışında *“köyün bütün işlerinin yapılmasında belli bir hız sağlanması”* (Hançerlioğlu 1996: 202) nedeniyle köyün bir hanesine ait ve onu ilgilendiren işler de (doğum, düğün, dernek, cenaze işleri, kışlık gıda hazırlanması...) imece ile yapılır.

İmece en açık şekliyle eksik olan emeğin tamamlanmasını ifade eder. Fakat buradaki emek bedenen yapılan katılımı ve yardımı karşılar. Bu nedenle imecenin en önemli özelliği yapılan işlerin eşit şartlar altında beden gücü harcanarak yapılmasıdır. Para ile yapılan veya yaptırılan işlerde imeceden bahsedilemez. Bu yöntem köyün bütün işleri üzerinde düşünüldüğünde herkesin işinin katılarak ve zamanında yapılması hususunda hiçbir bağlayıcılık göstermez. İşlerin devamlılığı ve köyün tabii düzeni açısından da

DELİORMAN'IN AYDOĞDU KÖYÜNDE MECİ/ İMECE

tamamen ters bir durum teşkil eder. Fakat bazı köylerde köyün diğer hane bireyleriyle aynı ekonomik seviyede olmayan kişilerin gönüllü olarak bu imecelere katılımları, imece sahibi tarafından bir miktar para ile karşılanmaktadır. Bu noktada da bu uygulama oldukça anlamlıdır. Çünkü kendisine bedenen yapılacak yardım, kullanacağı alan ve imkânları olmadığı müddetçe bu kişiler için bir anlam ifade etmez. Bu ortamlarda işlerin ve katılımın aynı şartlar altında yapılması ve karşılık gelen emek ölçüsünde değerlendirilmesi, köyün işlerinin işleyişinde ve daha da önemlisi katılımın düzenli olarak sağlanmasında büyük rol oynar.

Karşılıklı yardımlaşma sistemi içinde değişim değeri, emeğe karşılık aynı miktarda emekle belirlenmiş olsa da, bu durum, sosyal ve ekonomik durumlar ile ihtiyaçlara göre değişebilmektedir. Dolayısıyla, gösterdikleri yardımlaşma biçimlerine göre imeceler ikiye ayrılır:

1.Sosyal Yardımlaşma Karakterine Sahip İmeceler: Evi yıkılan bir fakirin evini yapmak, gelin olan kimsesiz bir kızın veya evlenen bir delikanlının düğün hazırlıklarını yapmak, kocası askerde olan bir kadının tarla işlerini sürmek. Bu durumda yardım edilen kişilerle yardım edenler arasında sosyal ve iktisâdî bir seviye farkı mevcuttur. Yapılan yardımın karşılığı beklenmez.

2.Ekonomik Yardımlaşma Karakterine Sahip İmeceler: İş sahibi ve işi yapanların seviyesi aynıdır. Yapılan işin karşılığı aynı şekilde ödenir (Yavuz 1944: 9).

İmeceyi oluşturan ve devamlılığını sağlayan en önemli özelliği, yazısız kurallarla, doğrudan toplumun temel kabul ve değerleri doğrultusunda bir denetleme mekanizmasına sahip olmasıdır. Yardımlaşmaya katılmamak resmi kanun çerçevesinde bir suç teşkil etmez. Para gibi bir değişim değeri de yoktur. Fakat o toplumun kabul ve değerlerini temsil eden töresi içinde maddi olmaktan ziyade büyük manevî bir cezası vardır. Çünkü bir köylü köyün devamlılığı için bu yardımlaşmanın önemini bilir. Bildiği halde bu örgütlenmenin içinde yer almayan herkes o toplum içinde kınanır ve dışlanır. En küçük bireysel işlerin bile yardımlaşma ile halledildiği bir ortamda bu kınama ve dışlama kınanan kişi açısından görüldüğü gibi sadece manevî bir mahrumiyeti ifade etmez. Aynı zamanda yapılması gerek işlerde, kendisini kınayan halkın yardımından ve gücünden de mahrum edilmeyi içine alır. Bu hareket tek bir imece sahibine yapılmış olsa bile köy halkı bunu bütün olarak kendisine yapılmış kabul eder ve kişiyi yalnız bırakır. Dolayısıyla bu durum kişinin köy halkı ile kurduğu iletişimin bütün aşamalarına yansır. İfade yerindeyse, köy halkı kişiyi kendisini aşan tabiatın eline teslim eder.

Bu usûl ve çalışma ile yapılacak işler çoğunlukla köyün bütün önemli kararlarının alındığı “köy odalarında” ve yaşlılardan, köyün ileri gelenlerinden oluşan bir cemaat tarafından belirlenir. Bütün olarak köyün tamamını ilgilendiren ortak imece kararı ve

bu imecenin günü ve diğer ayrıntıları bu odalarda belirlenmekle birlikte haneleri ve bireyleri ilgilendiren küçük işler için, imece sahibi kapı kapı gezerek imeceyi bildirir.

Tanımda ifade ettiğimiz temel unsurları aynı kalmakla birlikte imece ile yapılan işler, bu işlerin cinsiyetler arasındaki paylaşımı, uygulanış biçimleri diğer köyleri oluşturan şartlar bütünü dolayısıyla farklılıklar gösterebilmektedir. Genel olarak imece ile yaygın biçimde yapılan bazı işleri şu şekilde sıralanabilir: 1) Yetim, dul, asker ailesi, kocası gurbette kadınlar ve yaşlıların köy hayatıyla ilgili her türlü işleri; 2) Yangın, sel ve deprem felaketlerine uğrayanlara ev yapmak ya da onarmak; 3) Fakir ve yetimlerin çeyiz ve düğün işleri; 4) Tarla sürme, ekin biçme, mahsulü taşıma, harman işleri, sebzeçilik ve meyvecilik ile ilgili işler; 5) Köy odası, okul, cami, yol, köprü yapımı; 6) Köyün öğretmenine, imamına ve ebesine odun ve eşya taşıma; 7) Kışlık yiyeceklerin hazırlanması (un öğütme, pekmez kaynatma, bulgur çekme ve erişte kesme; 8) Köyün otunu ve taşını toplamak; 9) Hayvanların kışlık tedariki; 10) Kilim ve hasır dokuma ve benzeri çeşitli işler bu maddelere eklenebilir.

Bütün bu özellikleriyle görüldüğü gibi imece köy hayatının bütün ekonomik faaliyetlerini bir dayanışma ve yardımlaşma içinde bitirmeye dönük faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir kurumdur. Bu kurum, köy hayatında köylülerin işleri birlikte daha çabuk ve zamanında bitirmek üzere aralarında yapmış olduğu örgütlenme sonucu vücut bulmuştur. Birlikte hareket etmede ekonomik ihtiyaçlar önemli bir etkidir. Sosyal ve ekonomik şartların bir araya getirdiği insanlar, sonuç itibarıyla ortak bir amaç doğrultusunda birlikte çalışmayı ve iş yapmayı öğrenirler. Dolayısıyla kurum, aynı zamanda toplum üyeleri arasında bir eğitim ve öğretim kurumu işlevi de görür. Aynı zamanda bu kurum, toplum üyeleri arasında birlik ve beraberlik bilincini pekiştirir. Böylece, topluluk üyeleri arasında toplum yararı için çalışma bilincini güçlendirir.

İmece kurumunun işlemesi ve sürekliliği, doğrudan insanların birbirine güven duymasını gerektirir. Çünkü üyeler arasında kurumun sürekliliğinin bu güven dışında başka bir dayanağı yoktur. Köy ortamında bütün işlerin bu kurum yolu ile bitirilmesi, insanların kendilerine ve birbirlerine olan özgüvenini artırır ve köy hayatının ağır şartlarına karşı direnme gücü sağlar. Birey böylece her şeyi yapabileceğini görür ve sürekli artan bir gayretle, hem kendisi ve hem de köyün kalkınması için çalışır. Böyle bir kurumun ve ona bağlı uygulamaların olmaması durumunda bir köyde ortak malların korunması ve geliştirilmesi imkânsızlaşır.

İmece kurumu aynı zamanda karşılıksız bir yardımlaşma örgütüdür. Ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamayan üyelere yardım, yine bu kurum ile yapılır. İmece kurumu üyeleri, ihtiyaç sahiplerinin durumunu iyileştirme yolunda, onları incitmemeye özen gösterirler. İhtiyaç sahipleri imece içinde yapabilecekleri işlerde görevlendirilirler.

DELİORMAN'IN AYDOĞDU KÖYÜNDE MECİ/ İMECE

Böylece, ihtiyaçları görülebilecek biçimde, gururları incitilmeden muayyen bir emek karşılığında karşılanmış olur.

İmece, aynı zamanda ona vücut veren toplum üyelerinin sahip olduğu değerler bütünü içinde şekillenir. Dolayısıyla, bu kurum, içinde var olduğu toplum üyelerinin sahip olduğu değerlerin bir ürünüdür. Fakat aynı zamanda o, doğrudan geleneğin/kurumun kendisini oluşturur; kurumu bu değerler yaşatır, sürekliliğini sağlar ve kuşaktan kuşağa aktarır. Köy topluluğu üyelerinin sahip olduğu değerler, ortak davranış kalıpları ve görgü algılamaları imece ortamında biçimlenir, uygulanır, meşruiyet kazanır ve kendi töresini yaratır. Dolayısıyla, sözlü kültür ortamının yaratıp sahip olduğu her kurum gibi imece kurumu da, kendi düzenini sürekliliği sağlama açısından yarattığı kendi töresine göre yürütür.

Sürekli olarak belirli amaçlarla bir araya gelen ve içinde bulunduğu şartlar gereği bu ortamlar dışında bir araya gelme imkânına sahip olmayan köy üyeleri, maddi ihtiyaçların yanı sıra, mânevî ihtiyaçlarını da bu ortamlarda karşılar. İçinde bulunduğu toplumun onayladığı kimliği ve kültürel birikimi imecelerde kazanan birey, eşini de bu kurumlar içinde yapılan faaliyetler sırasında seçer. İmecelerin bu işlevi de, öteki işlevleri kadar önemli bir sosyal özelliğe sahiptir.

Aydoğdu köyünde karşımıza çıkan imece/meci yapısı ve türleri yukarıda vurgulanan çerçeve göz önünde tutularak aşağıda değerlendirilmeye ve açıklanmaya çalışılacaktır.

III. Aydoğdu Köyünde İmece/ Meci ve Çeşitleri

Aydoğdu köyünün dengesiz ekonomik yapısı nedeniyle, bu mecilerde bedenen sağlanan katılımın ve verilen emeğin karşılanmasında, zaman içinde bazı çeşitlenmeler (yevmiyeli meci) meydana gelmiştir.

Aydoğdu'da *imece /meci* ile yapılacak işler, köyün toprağının büyük bölümüne sahip ileri gelen kişileri tarafından köy odasında belirlenir. Aslında bu durum, daha çok zengin mecileri için geçerlidir. Çünkü zenginin toprağı ve meci ile yapılacak işi oldukça büyüktür. Bu nedenle, yapılacak mecilere karşılıksız emeğini katacaklar, sadece meci sahibinin akrabalarıdır. Ayrıca bu meciye, emeğinin karşılığını para olarak alacak kişiler de, katılırlar. Köy odalarında meci başına verilecek yevmiye belirlenir. Köyün zengin toprak sahipleri aralarında sözleşip meci yevmiyesini, her meci için aynı miktarda tutmaya çalışırlar(Kaderli, N; Seyfioğlu, H. 2002).

Yevmiyeli meciler, belirlenen bir işi vaktinde bitirme amacına yönelik kurulur. Dolayısıyla, bu mecilerin tek bir işlevi vardır: meci işini bitirmek ve para yardımı sağlamaktır. Bu nedenle bu mecilerin kendine özgü kalıplaşmış bir icra ortamı yoktur. Ekonomik şartların eşit olmadığı dönemlerde yapılan bu mecilerin çok önemli bir özelliği vardır. O da, meciye katılan bireylerin her birinin, beklentileri birbirinden ayrı

Zehra KADERLİ

olsa da, mutlaka bu örgütlenme içinde yer almalarıdır. İmece/ meciye katılanlar, beklentileri bakımından üç ana grupta toplanabilir:

1. Meci sahibinden beklentisi olmayanlar < komşusu, yakını ve arkadaşları> ;
2. Meci'den beklentisi, bedenen katılım karşılığı ücret almayı düşünen fakirler;
3. Meciden beklentisi, meciye verdiği emeğin karşılığını aynı emek ölçüsünde bekleyenler.

Köy halkının ekonomik seviyesinin yavaş yavaş eşitlenmesiyle birlikte yapılan işlerin büyüklüğü ve bu işlerin yapılış biçimleri tamamıyla değişir. Yevmiyeli meciler tamamen ortadan kalkar. Kooperatiflerin kurulmasından sonra ise daha da değişir. Çünkü artık herkes eşit dönümde toprağa, hayvana ve gelire sahiptir. Ortada ortak emeği gerektiren büyük işler yoktur. Dolayısıyla, daha önce iktisâdî devamlılığı sağlamak için bir zorunluluk olan meci, kendisini günlük hayatın içinde, daha çok hanelere ait kişisel ve küçük işlerde gösterir. Böylece, farklı bir boyuta taşınarak meci, halkın sosyal ve kültürel anlamda devamlılığını sağlayan bir kurum haline gelir. Şimdi aşağıda, Aydoğdu köyünde karşılaşılan imece işleri ve imece ortamları gözden geçirilmeye çalışılacaktır.

1. Aydoğdu'da Meci İşleri ve Meci Ortamları:

a. Ekin Biçme - Âman (harman) Dövme Mecisi:

Aydoğdu'da en büyük meciler bu işler için yapılır. Çünkü bu işlerin bitirilmesi gereken belli bir süre vardır ve iş sahibinin bu işleri kendi başına yapması imkânsızdır. Ekinler orak'la biçilir ve bunun için kurulan mecide çok fazla sayıda kişiye ihtiyaç vardır.

Ekin biçme mecilerinin sırası ve zamanı köy odasında karara bağlanır. Herkes hangi gün kimin mecisi olduğunu bilir ve tan yeri ağarmadan meci yerinde hazır bulunur. Sıraya vurulan köyün ekin işi, meci ile onbeş günde bitmiş olur. Mecilerde öncelikli amaç ekin biçim işini bir an önce bitirmektir. Meci sırasında eğlenmeye çalışana, türkü söyleyene, aylıklık yapıyor gözüyle bakılır. Bu mecilerde işlerin sadece erkekler tarafından yapılıyor olması, türkü söylemenin ve türkülerin gelişmesine imkan tanımamıştır. Çünkü Aydoğdu Türk erkeğinin tanımlanmış ve onaylanmış davranış kalıpları içinde, türkü söylemek ve oynamak yoktur. Deliormanlıların genel yaklaşımına göre, bir erkeğinin kendisini kepaze (rezil) etmesi çok kolaydır. Onun, evden çıkıp çeşme başına kadar türkü söyleyerek veya oynayarak gitmesi yeterlidir (Kaderli, N.; Seyfioğlu, H.; Kaderli, H. 2002).

DELİORMAN'IN AYDOĞDU KÖYÜNDE MECİ/ İMECE

Ekin biçme/harman etme imeceleri Anadolu'da çok zengin bir icra bağlamına sahiptir. Bu imeceler çalışanlar tarafında sergilenen oyunlar, belirli ifade kalıpları, müzik ve sözlü ürünlerle bezeli bir zenginlik göstermektedir. Örneğin Ankara'nın Akbaş köyünde yapılan ekin imecesinde işler, kadın ve erkek bir arada çalışılarak yapılmaktadır (Altınışık 1976: 7668).

Artvin'in Yusufeli köyünde ekinler, ya sadece kadınlar, ya da erkekler tarafından biçilmektedir. Karışık ekin biçimi yapılmamaktadır. Öğle vakti geldiğinde iş sahibi vaktine göre, ya koyun, ya keçi keserek çalışanlara ziyafet verir. Yemeğin yenildiği sırada horon tepilir ve iş sırasında da, türkü söylenir. İş bitiminde herhangi bir dua yapılmaz (Gözaydın 1972: 6437).

Divrik-Çamşık bölgesinde ekin imecesi gerçekten çok zengin bir içeriğe sahiptir. Buna göre iş için tarlaya gelen ilk kişi Besmele çekerek işe başlar, geriden gelenler yaş sırasına göre selam vererek arkadan sıraya girerler. Biçecekleri yerleri görebilmek için çifte dedikleri bir türkü söylerler ve biçimi türkünün ahengine uyarak yaparlar. Bu türkünün kendine has bir bestesi vardır. O gün iş sahibi, çalışanlara bir hayvan keserek ziyafet verir. Eğer o gün iş bitiyorsa ekinden alınan bir tutamla dua edilerek tarladan dönülür (Yalçın 1968:5002)⁴.

Niksar'da yapılan imecede de tarlaya kadınlı erkekli ve davul zurna eşliğinde gidilir. İş yapılırken karşılama yapılr. Bu imecenin yanından geçen birisi kolay gelsin derse imece grubu onu kalıplaşmış bazı sözler söyleyerek karşılar. En önemlisi de tarla sahibini karşılamaktır, çünkü sahip bahşiş vermek zorundadır. Öğle yemeği yenilir fakat yanında ikindi pilavı da sunulur. Bu pilava kadar iş bitirilmek zorundadır (Tan 1977: 46).⁵

Mecilerin oluşumunu belirleyen kimi güçlükler ve ekonomik sebepler olmakla birlikte, mecilere katılmayı çekici hale getiren başka unsurlar da vardır. Meciyeye katılan kişi açısından şu unsurlar da çok önemlidir: mecide sunulacak ikramlar (bazen meciyeye çağrılan kişilerin meci sahibine: “*Ben size meciyeye geleceğim ama, istemeden aşlama kurusu koyacaksınız*” (Kaderli, S. 2002) dedikleri görülür. Ayrıca, kişinin mecide birlikte iş yapacağı kişiler ve özellikleri, onlarla arasındaki iletişim düzeyi ve yakınlığı, kendi görmek istediği özel kişilerin katılıp katılmaması (özellikle genç kızlar ve sık görüşemeyen orta yaşlılar için bu çok önemlidir), meci sahibinin başka zamanlı vaatleri katılım kararı üzerinde etkili olur.

⁴ Bu imecede söylenen türkü ve edilen dua söz konusu metinde yer almaktadır.

⁵ (Aydın, Hasan “Niksar'da Orak Zamanı”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C.7, S.157, s.2817.)'den aktaran Tan (1977: 46.)

b. Fasle (fasulye) Çıkarma Mecisi: Fasulyenin ekimi ve kazımı hane sahibinin tek başına hakkından gelebileceği bir iştir. Fakat fasulyelerin çok sınırlı bir çıkarılma süresi vardır. Fasulyeler sabahın çok erken bir saatinde toprak çığıli iken çıkarılmak zorundadır. Bu nedenle bu kısıtlı sürede işin bitirilmesi köy halkının yardımı ile söz konusudur(Kaderli, S. 2002).

c. Misir (mısır) Soyma Mecisi: Yaz başı ekilen ve güzün toplanan misirler, koçanlarında soyulmamış olarak saplarından biçilip hepsi, hane sahibi tarafından avıl (avlu) içine yığılır. Bundan sonra hane sahibi kapı kapı dolaşarak komşuları *meciye söyler* (davet eder, çağırır). Misir soyma mecisine gelenlerin çoğunluğunu kızlar ve delikanlılar oluşturur. Meciye bu açıdan katılımı belirleyen en önemli faktör, bu işin bitirilmesinde bir zaman kısıtlamasının bulunmaması ve yapılacak işin hafif olmasıdır. Misir soymaya gelen kızlar yığının bir tarafına, erkekler de öbür tarafına oturur.

Meciye önce kızlar gelir. Kızların işe başlayıp ağız birliğiyle türkü söylemesi ve seslerinin duyulması ile, delikanlılar da meciye gelip katılırlar. Mısır soyma işi başladıktan sonra, delikanlılar karşılarında oturan kızları görebilmek ve onlara kendilerini gösterebilmek için önlerindeki mısırları hızlı hızlı soymaya ve aradaki yığıcı kaldırarak kızlara ulaşmaya çalışırlar. Böylece, işin çabuk bitmesi de sağlanmış olur.

Bu süreçte, görmeye ve görünmeye çalıştığı kız tarafından fark edilmediğini hisseden delikanlı, kızın kucağına bir mısır koçanı atar. Kız, kendisine olumlu bir tepki verirse, delikanlı kendi önünü bırakarak kıza mısır soymada yardım etmeye başlar. Bu sırada delikanlılar, beğendikleri kızlara haber gönderirler. Gönderilen teklifi kabul eden kız tuvalete gitme bahanesiyle, avıl/ avlu dibine kaçar ve delikanlıyla konuşur. Meci sahibi bütün bu olayları ve yapılan işi aynı anda aşırınlıklara izin vermeden izlemek zorundadır. Çünkü her hane, kızını, meci sahibinin olayları kontrol altında tutma yetisine dayanarak ve güvenerek oraya gönderir. Adı çıkmış bir meci evine kesinlikle genç kız gönderilmez.

Görüldüğü gibi başka bir ortamda gençlerin flört etmesine müsamaha göstermeyen köy halkı, bu ortamlarda gençlerin birbirini beğenmesine, tanınmasına ve birbiriyle konuşmasına izin verir. Dolayısıyla, meciler gençlerin birbirini tanınmasına ve değerlendirmesine imkân veren çok önemli bireysel ve sosyal bir ihtiyacı karşılar.

Mısır soyma mecilerinin yiyecek niteliğinde bir ikramı yoktur. Bunun yerine mısır mecilerini çekici kılan bir başka unsur vardır. O da, mısır kabuklarıdır. Mısır kabukları, temel bir ihtiyaç olan hasırların ana malzemesidir. Bu nedenle hasır dokumak için çok sayıda ve kaliteli mısır kabuğuna ihtiyaç vardır. Mısır mecisinin sahibi, soyulan mısır kabuklarının, verilen emeğe orantılı olarak soyanlarca alınmasına izin verir. Dolayısıyla,

bir kişi ne kadar çok mısır mecisine katılırsa, o kadar çok malzeme sağlamış olur. Kabukların kalitesi de, meciye katılımı belirleyen bir unsurdur (Kaderli, S. Kaderli, E. Kaderli, Z. 2002).

Muğla köylerinde mısır soyma imecesine gelenlerin çoğunu gençler oluşturmaktadır. Bu imece de, gençler ve özellikle birbirini sevenler için bir buluşma yeridir. İmecedeki bazı gençler, aralarında “gıcır” adı verilen bir oyun oynamaktadır. Mısır soyarken oynanan bu oyuna göre, soyulan mısırın bütün taneleri ala olursa 30, kırmızı olursa 20, birkaç tanesi mavi olursa soyan kişi 5 sayı kazanır. Amaçlanan bir sayı belirlenir ve kim daha önce bu sayıya ulaşırsa, oyunu o kazanır (Tan 1977: 48).⁶

d. Sümek Didme-İşleme Mecisi: İlyaz (ilkbahar) günü koyunlar kırıldıktan sonra, sümekler yıkanıp kurutularak çuvallara doldurulur. Yazın sona erip dışarı işlerinin bitmesi beklenir. Kış geldiğinde hane sahibi, *sümek didme mecisi* yapar. Bu işin topluca yapılmasının en önemli sebepleri, elde edilen yünün çok fazla olması, tek başına yapılmaya kalkışıldığında çok uzun sürmesi, çok yer kaplayıp etrafa yayılma tehlikesi olduğu için, bir an önce bitirilmek istenmesidir. Bu iş çok büyük bir beceri gerektirmez. Dolayısıyla, yerel deyimle, *canı kabak yemek isteyen herkes*, bu meciye katılır.

Meci sahibi, meci gününü kararlaştırdıktan sonra, konu komşuya giderek :“ *Bu awşam davıllı(soba)ya kabak atıcam sümek didmeye gelin*” der. Mecide sümekler didilmeye başlandığında bir süre sonra ahali yorulur, muhabbet seyrekleşir, yaşlılar uyuklamaya başlar. İşleri canlandırmak isteyen bir kadın, peçka (soba)’nın üstünde yıbrığı (ibrik) alır ve “*Hadi mā (marı, maru- sesleniş biçimi) yoldaş olan yok mu*” diyerek ayak yoluna <tuvalete> gider. Amaç, meci halkını dışarıya, avluya çıkararak canlandırmaktır. İkişerli gruplar halinde dışarı çıkılır. Saklı bir lafı olan gideceği arkadaşını ona göre seçer.

Sümek didilirken kabak (soba’da pişmiş, közlenmiş) ikram edilir. Bu mecide ikram, işlerin belli bir kıvama gelmesinden sonra yapılır. Kabağın ikram ediliyor olmasının en önemli nedeni, onun, mevsimin çerezi olması ve sümek diderken ele bulaşan bir yiyecek olmamasıdır. Herkesin uykusu iyice geldiği sırada, yaşlı bir kadın “*Mari ilâhi süleycek yok mu*” der. Burada ilahiden kasıt, yanık bir türkü okumaktır. Yaşlıların bulunduğu mecilerde bu yanık türküler mutlaka söylenir. Hatta yaşlıların bu türküde ağlaması, bu mecinin yakışığı sayılır.

⁶ Turan, Mustafa, “Kağızman’da Kadın İmeceliklerinde Mani Atma Gelenekleri.”, I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi’nde okuduğu basılmamış bildiri.’den aktaran Tan (1977: 48).

Bir süre sonra didilen bu sümeğin işlenerek iplik haline getirilmesi gereklidir. Bu nedenle, *sümeğin işleme mecisi* yapılır. Herkes *öreke'sini*, *eliğ'ini* evinden alıp gelir. *Cadı* (didilmiş yumak) sarılarak sümekler işlenmeye başlar. Sümek işlemede *ak mısır* ikram edilir. *Ak mısır*, Aydoğdu için en kıymetli çerezdir ve özel olarak yetiştirilir. Kış günleri önce 24 saat suda bekletilir, sonra kaynatılıp yenilir. Sümek işlenirken ikram ediliyor olmasının en önemli nedeni, işin yapılması sırasında kolayca yenilebilmesidir.

Bu mecilerde işlenen sümek çeyizlik ise, işlenen ipliklerle örülecek eşyalar meciye gelenlerin örmeye beceriklileri arasında paylaşılır. Böylece, hazırlanan çeyize katkıda bulunulur. Bunun dışında, mecinin en belirgin özelliği, katılanların tamamının kadın olmasıdır ve bu meciler daima kış günlerinde düzenlenirler. Bunun en önemli nedeni, yapılan işin niteliğidir (Kaderli, S.; Kaderli, Z.; Kaderli, E.; Seyfioğlu, H. 2002).

e. Tütün Kırma-Elpeze (istif) Yapma Mecisi: Tütün özellikle Aydoğdu'da yaygın olarak ekilen bir bitkidir. Hemen herkesin en az birkaç dönümlük tütünü vardır. Bu nedenle tütünler olgunlaştıktan sonra toplu bir şekilde *kırılır* (toplanır). Gerçekten zor ve zahmetli bir iştir. Buna rağmen en düzenli katılıma sahip mecilerden biridir. Yazdan kırılan tütünler kurutulmaya bırakılır ve bu tütünlerin kalıp aldırılması, yani *elpeze* yapıp istife konulması için nemli havaların gelmesi beklenir. En son işlem olarak da tütünler *denk* edilir.(Kaderli, S. ;Kaderli, Z. 2002)

f. Gündöndü (ayçiçeği) Dövme Mecisi: Tütün gibi gündöndü de, devletin tarımını en çok desteklediği ürünlerdendir. Gündöndünün toplanmasından ziyade, dövülmesi işi meci ile yapılır. Bu meciye katılanlar, meci sonunda birkaç *gündöndü kalpağı* (baş) ve *sapı* alabilirler. Çok eski dönemlerde, askıların olmadığı zamanlarda, halk bu sapları *askı* olarak kullanmıştır. Bunun yanında yakıt malzemesi olarak da kullanılan saplar, bu nedenle hiçbir şekilde ziyan edilmez.

g. Bağ Kazımı ve Bağ Bozumu Mecisi: Bağ kazımı ilk yaz günü toplu olarak yapılır ve aynı şekilde, güz günü geldiğinde bağın mahsulü elbirliğiyle toplanır. Bu mecilerde en önemli husus, mahsulün zararsız ve ziyansız toplanmasıdır (Kaderli, H. 2002).

Anadolu' nun bazı yerlerinde benzer uygulamanın üzümleri toplama amacından ziyade, bu üzümlerden hemen o gün *pekmez* yapılması için uygulanır. Örneğin Ankara'nın Akbaş köyünde bağdan toplanan üzümler, hemen bir *tezile* konulur ve ağaç gövdelerinin oyulmasıyla yapılmış oluklarda erkekler tarafından sıkılıp sırası kazana akıtılır ve toplu şekilde kaynatılarak *pekmez* elde edilir (Altınışık 1976: 7669). Aydodu'da ise, bal, salça ve komposto gibi yiyecekler hanenin kendisi tarafından hazırlanmaktadır.

h. Hasır Dokuma Mecisi: Dokuma uzun bir süre gerektirdiği için daha çok kış geceleri yapılır. Bir kadın hasır dokumaya başladığında bu iş en az iki hafta sürer. Sıkıcı ve uzun bir iş olması, bu işin de imeceyle yapılmasını gerektirmiştir. Hasır mecisi gerçekten kendine has bir icra ortamına sahiptir. Hasır mecilerinde eğlence unsuru ön planda olduğu için, meci sahibi iki hafta içinde çağıracağı kişileri çok özenle seçer ve muhabbeti birbirine uyanları bir araya getirmeye çalışır.

Bir yandan dokumanın dokunduğu, bir yandan eğlencenin sürdürüldüğü bu ortamlarda ikram olarak *ak mısır*, *kabak* ve *kompır* (patates) pişirilir. Bir yandan üç dört kişi türkü söyler, bir yandan heyecanı yükseltmek için köydeki *kız kavrama* (kaçırılma) olayları anlatılır. Fakat, hem eğlencenin biçimi ve hem de yapılan ikramların çeşitleri, mecide yapılan işi olumlu yönde etkilemek zorundadır.

Bu ortamın ve uygulamanın bir başka gizli işlevi daha vardır. Bu mecilerde, özellikle birbirini seven genç kızların çağırılmasına özen gösterilir. Bu kızlar, meci yerine *yavkılarını* (yavuklularını) da çağırırlar ve içeride olduklarını belirtmek için de, yüksek sesle türkü söylerler. Yavkısının geldiğini farkedene kız, *peçka* (soba)'nın üzerinden *yıbrığı* (ibrik) alır ve ayak yoluna çıkar gibi yapar. Çıktığında, pencere altında yavkısıyla buluşur, konuşur. Gelen delikanlı genç kıza lokum getirmişse, ki bu âdettendir, meci kızları büyüklere hissettirmeden onu yemeye çalışırlar. Bu mecilerde kız kaçırma ve kaçma olayları da gerçekleşir. Böyle bir durumlarda olaydan hâne sahibi sorumlu tutulur ve adı çıkan hânelerin mecilerine genç kızlar gönderilmez.

Aydoğdu'da *kız kulazlama* (kız bakma, kız beğenme ve kıza niyet bildirme) için en uygun ortamlar, mecilerdir. Kişinin sahip olduğu bütün özellikleri bu ortamda görülebilir. İş yapma gücü ve yeteneği çok önemli bir sınama ve tanıma ölçütüdür. Meciler, tabii olarak bu tanımaya imkân sağlar. Aydoğdu halkına göre bir kızın kendilerine yarayıp yaramayacağı *oturuş biçiminden* bile anlaşılır. Bu nedenle, *gelin iş başında seçilir*. Bunun için mecilerde erkek anaları ve yakınları, beğendikleri kızın *ayak alışını* görmek için, onu bir bahaneyle suya gönderirler. Sudan kızın ne kadar sürede geldiği çok önemlidir. Bunun dışında fark ettirilmeden kızın önüne bir süpürge atılır. Burada dikkat edilen, kızın bu süpürgeyi doğrultup mu, yoksa doğrultmadan öylesine mi geçeceğidir. Bu şekillerde sınanan kız, eğer beğenilirse, meci ortamında bulunan ve kıza sözü geçen biri yoluyla kendisine niyet bildirilir. Niyet, daha önce de belirttiğimiz gibi, mecinin mola verdiği ve ayak yoluna gittiği sırada bildirilir (Kaderli, S. 2002).

i. Pazı (yufka) Yazma - Pazı Pilavı Yapma Mecisi: Yazın ve kışın tüketilmek üzere hazırlanan yiyeceklerin başında *pazı* (yufka) gelir. Kır işinden döndükten sonra ve kışın havanın çok soğuk olduğu ve yemekle uzun uzadıya uğraşamayacağı durumlarda hazırlanan pazı pilavı ideal bir yiyecektir. *Pazı yazma* (açma) işi için, sıcak ve fakat

hafif *yelekim* (rüzgârlı) bir gün seçilir. Çünkü *pazı yazma* işi dışarıda yapılmayı gerektirir. Her gün sırayla bir başka hânedede, o hâne için pazı yazılır. Herkes *sini* (sofra)'sini, *oklā* (oklava)'sını beraberinde getirir. Önce büyük bir hamur karılır. Pazılar hızlıca yazılır ve kurutmaya bırakılır. Kurutulan pazılar toplanarak parça parça edilir ve gevremesi için fırına atılır. Pembeleşen pazı parçaları, bir bez torbanın içine konulup tavana asılır. Gerekliğinde indirilir ve sütle birlikte yemek haline getirilir.

Meci evin dışında, avluda yapıldığı için, yüksek sesle ve toplu olarak şarkı veya türkü söylenmez. Ayıp karşılanır. Bunun yerine, daha çok kişilerin başından geçmişi komik olaylar anlatılır. Ayrıca genç kızlar, hamur tutmayı ve pazı yazmayı bu ortamda öğrenirler (Kaderli, S.; Seyfioğlu, H. 2002).

Aydoğdu'da kışlık veya yazlık yemek hazırlanmasında imece, yalnızca pazı yazmada ortaya çıkmaktadır. Fakat Anadolu'da görüldüğü gibi, pazının yerini farklı yiyecekler almaktadır. Örneğin Ankara'nın Akbaş köyünde kışlık bulgur ve tarhana, toplu olarak imece usulü ile hazırlanmaktadır. Buna göre, kaynatılan buğday güneşte kurutulduktan sonra, taş dibeklere konulur ve kadınlı erkekli, ağaç tokmaklarla dövülür (Altınışık 1976: 7669). Kars'ta kış için gün eriştisi hazırlanır. Gün eriştisi yapacak aile, akşamdan konu komşuyu çağırır. Ertesi gün bir hamur hazırlanır ve genç kızlar bu hamuru el ele tutuşarak çiğnerler. Akşama kadar yapılan çiğneme işinin sonunda, isteyen kızlar imece sahibinde kalabilirler. Ertesi gün erişte kesme işlemi yapılır. Herkes bir yandan hamur hazırlar, açar ve yufka serer (Köse 1968: 4644).

j. Kozanak Yapma Mecisi: Kozanak, Hidrellez için yapılan bir hamur tatlısıdır. Aslı itibariyle, Bulgar- Hristiyan kimselerin kutlu günlerinde yaptıkları bir tatlıdır ve adı da "*paskalya çöreği*"dir. Türkler, Bulgarların bütün yiyecekleri arasında sadece bu tatlıya özenmişlerdir. Çünkü içinde domuz yağı yoktur. Kozanak yapımı oldukça ince bir iştir. Isısı, yoğuruluşu ve tutumu ustalık ve sabır gerektirir. Bu nedenle, toplu olarak yapılır. Kozanak yapımında usta olan kişinin evinde bu tatlıyı yapmak için toplanılır. Herkes evinden malzemesini getirir. Kozanak yapımlarında eğlence ortamının oluşmasını sağlayan temel neden, hamurun uzun süre bekletilmesi ve sürekli olarak *öğürülmesi* (yoğurulması)dır (Kaderli, S. 2002).

k. Düğün Mecisi. Aydoğdu'daki bu yardımlaşma ve örgütlenme kendisini hayatın geçiş dönemlerinde ve törenleri içinde de gösterir. Bu geçiş dönemlerinde, hususiyetle düğün'ün öncesi, sırası ve sonrasında, düğün sahibinin işinde bulunmak çok önemlidir. Kır mecisine gitmeyebilirsiniz, fakat böyle bir zamanda köylünün yanında bulunmazsanız, o köyde bundan sonra yaşamamanız gerekir. Köyde bir düğün yapılacağı öğrenildikten sonra düğün sahibinin bulunduğu mahallenin odasında, mahalle bireyleri arasında *oda danışıklığı* yapılır. Düğün hazırlıkları içinde olan bütün işler ve

ihtiyaçlar, bunların kimler tarafından nasıl yapılacağı belirlenir. Düğün sahibinin içinde bulunduğu şartlar göz önünde bulundurularak gereken bütün yardımlar sağlanır. Mahalle içinde bir düğün yapılacaksa, o dönemde mahalle halkı başka hiçbir işle ilgilenmez. Bu dönem içinde topluca, meciyle yapılan işleri ve yapılan yardımları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Çeyiz Hazırlama Mecisi: Aydoğdu'da çeyiz hazırlamak evlenecek kızın ve ailesinin görevidir. Fakat çeyiz hazırlanırken bazı işler toplu olarak yapılır. Bunlardan en önemlisi *yorgan dikme* işidir. Yorganlar dikilmeden önce kız tarafı yorgan yünlerini erkek tarafından ister. Getirilen yünler didilerek yorgan sayısına göre odalara açılır ve kapı kapı dolaşarak bu işte usta ve becerikli kişiler çağırılır. Yorganların dikilmesi bir gece sürer. Eli diğerlerine göre daha az becerikli olanlar, yorganların içini döşer ve kenarlarını diker. Becerikli olanlar ise, yorganların işlemelerini çizer ve diker. Bu mecide sunulan ikramlar çok temiz olmak zorundadır. Bu nedenle, iş yapılırken ikram olarak dikilen yorganların ortasına bir kutu lokum konulur. Bu mecide dikilen yorganlar, evlenecek kızı ömrünün sonuna kadar idare eder.

Düğüne yakın bir zamanda da köyün genç kızları toplanarak at arabalarıyla saman yığınlarına giderler ve evlenecek kızın *yastıkları* doldurulur. Aynı sırada, bütün komşulara kenarları bükülmesi için *bürüncük* çileleri, elle dikilmesi ve omuz başlarıyla kol ağızlarına *oya* yapılması için de, *bürüncük gömlekleri* dağıtılır.

Düğün zamanı geldiğinde düğün evinin bütün *yemek işleri* elbirliğiyle yapılır. Önce düğün sahibinin eksikleri belirlenerek tamamlanmaya çalışılır. Köyün içinde kap-kacak, malzeme ne varsa toplanır. Herkesin sahip olduğu ve bilinen araç- gereçleri vardır ve bu kişiler istenilmeden getirmeleri gerektiğini bilirler. Dernek sahibinin *sağlar* (sağılacak hayvanı)'ı yoksa önceden onun adına komşular tarafından *çanak* koyulur. Bu önceden sağılmış sütün üstü *kaymak*, altı *uğşuk* edilip hazırlanmasıdır. Benzer bir uygulama Erzurum yöresinde de görülür. *Hâb* adı verilen bu uygulama, imece usûlüyle süt biriktirme olarak tanımlanmaktadır. Genellikle sağılan hayvanı az olan, dolayısıyla az miktarda süt elde eden aileler arasında bu uygulama yapılmaktadır. Buna göre birkaç aile bir araya gelerek her gün elde ettikleri sütü bir ailede biriktirirler ve bu ailelerin ihtiyacı olan süt ürünleri en az kayıpla bir yerde üretilmiş olur. Bu çok anlamlı bir uygulamadır. Çünkü 15 koyunu olan bir aile, ancak 5-6 günde bir tekne peynir yapar, 5-6 gün süreyle bekletilen sütler bozulur. Her gün sağılan sütün 3-4 kg peynir yapılsa bile, bir tekne peynir tamamlanmaya kadar ilk gün yapılan peynir fire verir(Düzgün 1991: 50-51) .

Düğün sırasında çok miktarda çanak koyulması çok önemlidir. Çünkü Aydoğdu yemeklerinin tamamı, süt ve kaymak temel maddeleriyle yapılır. Çanak dışında hânenin

hoşafılık yemişi yoksa komşular tarafından getirilir. Düğün yemeklerinin malzemesi sağlandığında sıra köyün yemekte usta kadınlarını çağırılmaya gelir. Toplanan ve temin edilen malzemelerle de, yemekler ve *pideler* (börekler) yapılır. Bu yemekler içinde toplu uğraş gerektiren özel bir yemek, daha doğrusu bir *börek*, Aydoğdu'daki ismiyle *pide* vardır. O da, *kırma pide*'dir. Kırma pide düğün yemeklerinin sultanıdır ve düğünün kurulan her sofrasında yer almak zorundadır. Bu yüzden çok sayıda pide yapılması gerekir. Pidelere topluca yapılırken yaşça büyük olan kadınlar evlenecek kızı gerdek gecesi ile ilgili olarak korkuturlar. Kısacası onunla dalga geçerler.

Düğün sırasında düğün sahibi hiçbir yemek ve ağırlama işine karışmaz. Bu işlerin tamamı köy halkı tarafından görülür. Düğün sahibi sadece misafirleriyle ilgilenir. Düğünün *mum* (davetiye), davet işleri ve *çeyiz serme* işleri de birlikte yapılır.

m. Baklava Mecisi: Düğünden sonra topluca halledilen bir iş daha vardır: *baklavaya kız çağırma*.. Gelin verilen kızın ve eşinin kız anası tarafından ilk olarak ağırlanması anlamına gelen uygulama, tarafları kaynaştırma ve verilen kızın ruh halini ölçme amacını taşımaktadır. Aydoğdu'da en fazla sayıda baklava, bu *kaynaştırma* sırasında yapılır. Düğünden yaklaşık bir hafta sonra kız anası hazırlığa başlar. Bunun için husûsî olarak *baklava mecisi* yapılır. Komşular, kız anasının evine gelir. Bu mecide ustalar marifetlerini sergileyerek aynı zamanda genç kızlara da *pazı* (yufka) yazmasını (açmasını) öğretirler. Pazıların yazılması sırasında, yazıcılar arasında üst üste kaç pazı aynı anda yazılacak, kim daha hızlı yazacak yarışması yapılır.

n. Çeşitli Yardımlaşma mecileri. Yardımlaşma sadece düğünlerde değil, cenaze gibi en zor zamanlarda da kendiliğinden devreye girer. Bir cenaze sahibi, o gün içinde yapılacak hiçbir yemek hazırlığına karışmaz. Konu komşu toplanıp ilk iş olarak *alva* (helva)'yı basarlar. Bundan sonra evin kap- kacak ve gıda durumu tespit edilerek gereken eksikler cenaze sahibine bildirilmeden gizlice temin edilir. Yapılan yemekler de, zaten gün boyunca o hâneye hizmet eden kimseler içindir (Kaderli, S.; Kaderli, Z.; Kaderli, E.; Seyfioğlu, H. 2002).

Hayatın her alanında ortaya çıkan *meçiler/imeceler*, bu örgütlenme biçimi Aydoğdu köyünün yaşam tarzını tanımlamaktadır. Öyle ki, bu yolla iş yapmaya alışkın köy halkı, kendine ait en ufak işleri yapmak için de, aynı ortamda bulunma ihtiyacı hisseder. Bu nedenle, özellikle son dönemlerde, psikolojik imeceler de ortaya çıkmıştır, denebilir. Kadınların çorap, yelek örme gibi işlerini yapmak için birbirine: "*awşam oldu mu toplaşalım, maruu bir iş yapalım, işimiz üresin*", dedikleri görülür. Bunun için kadınlar aralarında mısır dizisi uygulamasını başlatmışlardır. Evine gidilen kadın, ikram olarak *ak mısır* pişirir ve bir ipe dizer. Bu diziyi ikram taslarının içine koyar, bu dizi kimin önüne çıkarsa bir dahaki toplanış, *mısır dizisi* olanda olacak demektir.

DELİORMAN'IN AYDOĞDU KÖYÜNDE MECİ/ İMECE

Bu ortamlara işsiz, yani uğraşacak bir el işi almadan gelinmez. Boş duran kadınlar ve genç kızlar ayıplanır. Bu nedenle önce herkes işini yapar. Kadınların uykularının hafifçe gelmeye başladığı sırada, mısırlar çıkarılır. Mısırların yenmeye başlanmasıyla birden çok hoş bir eğlence ortamı oluşur.

2. Mecilerde Kadın Eğlenceleri

Önce iki koca karı, içeridekilere fark ettirmeden ayak yoluna diye çıkarlar. Biraz sonra adam kılığına girerek pencerenin altına gelip cama vururlar. Kadınlar önce korkarlar, fakat daha sonra ortamdaki genç kızlara sataşma yaratmak için, “*Kim çağırmış bu çocukları bakalım*” derler.

Bazen bir kadın, şalvarının içine girerek boğazına kadar çeker. Ayaklarının yanından ellerini paçalarından çıkararak kurbağa olur ve atlaya atlaya içeri gelir. Bu hareketin oldukça yaşlı ve koca karı denilen biri tarafından yapılması ortamdaki komiklik unsurunun temel nedeni olur.

Bunların dışında kadınlar, kurt ve *lilék* (leylek) olurlar. *Postuları* (hayvan post'u) sırtlarına bağlayıp, pencereden kurt gibi ulurlar. *Ferecē'*(ferace)nin iki yenido tek bir şekilde birleştirilerek uzatılmış kollardan geçirirler ve başlarından yukarı kaldırırlar. Ellerinin ucuna *öreke* (dokunan ipliğin sarıldığı yer) alıp beyaz bir bezle bağlar ve leylek gagası yapar.

Oyunlar arasında en eğlencelisi, *Celil Ağa* oyunudur. Bir genç kız ve bir delikanlı ile oynanan oyun şöyledir: Celil Ağa karısına eziyet eden görünümde bir adamdır. Karısı ona yemek yapmaz, buna karşılık Celil Ağa da karısına kızar. Kurgusu bundan ibaret olan oyunda, Celil Ağa'nın karısını oynayacak genç kız beline yastık bağlayarak koca karı gibi giyinir. Delikanlı da, Celil Ağa olmak için adam kıyafeti giyer. Kıyâfetlerini giydikten sonra, mahalle evine girerek otururlar. Celil Ağa'nın karısına hâl-hatır sorulduğunda başlar şikâyet etmeye. Önce kendi, yaptıklarını mâsumca, sonra da Celil Ağa'nın yaptıklarını şikâyetçi ve suçlar bir tavırla anlatır. Sonuna gelindiğinde kadınlara dönerek “*Kabahat kimde?*” der. Kadınlar da: “*Celil Ağa'da*” diye cevap verir ve bunun üzerine kalkıp oynamaya, göbek atmaya başlar (Kaderli, S. 2002).

IV. Sonuç ve Değerlendirme

Sonuç olarak görülmektedir ki, imece Türk yaşayışında tarihi süreç boyunca önemli bir işleve sahip olmuştur ve hayatın pek çok sahnesinde görev yüklenmiştir. Sınırlanmış bir alanda, Aydoğdu köyü Türk yaşantısı içinde imece çok önemli işlevlere sahip olmuştur. Alan araştırmasından elde edilen bilgilerden hareketle, sonuç olarak Aydoğdu köyünde imece ile ilgili şu değerlendirmeler yapılabilir:

1. Aydoğdu'da önceki dönemlerde ekonomik dengesizliklere paralel olarak iş görme eyleminin eşit şartlarda gerçekleştirilen bir imeceye dayalı olmadığı, buna mukabil gelir düzeyi yüksek olanların yevmiyeci-gündelikçi tutarak işlerini yaptırarak görüldü. Dolayısıyla, meci-imece, kendisini oluşturan unsurları çerçevesinde TKZS (Tarım Kooperatifi)'nin getirdiği ekonomik eşitliğe bağlı olarak Deliorman Türkleri arasında gerçek uygulama şeklini bulmuştur. TKZS'nin her hâne'ye 5'er dönümlük ekim arazisi ayırmasıyla bu arazilerden elde edilen gelir pek değişmemiş ve doğal olarak insanların birbirine yardım etmesi maddi kaygıların dışına çıkarak, zamanla, sadece aynı topluluğun bir üyesi olma hazzını alma amacına yönelmiştir. Yani meciler, insanlar için bir maddî ihtiyaç giderme kurumu olmaktan çıkıp bir araya toplanma yerine dönüşmüştür.

2. Meciler, bu süreçte kadınlar için ayrı bir öneme sâhip olmuştur. Çünkü, bu ortamda kadınlar hem tek başlarına bitiremeyecekleri işleri çok kısa sürede bitirmişler, hem de bir eğlence ortamı yaratarak kendilerinden sonra gelen nesli eğitmişlerdir.

3. Ayrıca meciler, sözlü kültürün yaşatıldığı ve yaratıldığı alanlardır. Aydoğdu'da kültür taşıyıcısı, erkeklere nispetle daha çok kadınlardır. Türk sözlü kültürü bu ortamlarda onlar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılır.

4. Mecî'nin açık işlevi, belirlenen işlerin görülmesi ise; gizli işlevi de, üyeler arasında birlikteliği sağlayarak, özellikle kız bakma, niyet bildirme ve bunun yanında, eş seçme ortamı oluşturma işlevi gibi çeşitli eğitici ve öğretici görevler yüklenmeleridir.

Kaynaklar

- ACAR, Mustafa ve Ö. DEMİR, (1977), "İmece", *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Vadi Yayınları.
ALTAY, Şakir, V. KESKİN, (1969), "İmece", *Hukukî ve Sosyal Terimler Sözlüğü*, Bilgi Basımevi.
ALTINIŞIK, Necip, (1976), "Ankara'nın Akbaş Köyünde İmece", *Türk Folklor Araştırmaları*, XVI, 323:7668- 7670.
Ana Britannica, (1973), "İmece", Ana Yayınları.
Büyük Kültür Ansiklopedisi, (1984), " İmece", Başkent Yayınları.
Büyük Larousse- Sözlük ve Ansiklopedisi, "İmece", XI, Milliyet Yayınları.
CAFEROĞLU, Ahmet, (1942), "Türk Taamül Hukukuna Göre İçtimai Muavenet Müessesesi", *Vakıflar Dergisi*, 2:185- 193.
Dictionary Larousse, (1993), "İmece", III, Milliyet Yayınları.
DÜZGÜN, Dilaver, (1991), "Geleneksel Bir Yardımlaşma Kurumu: Hab", *Millî Folklor*, II, 11: 49- 51.

DELİORMAN'IN AYDOĞDU KÖYÜNDE MECİ/ İMECE

- EREN, Hasan, (1974), "Anadolu'da Toplu Yardımlaşma Gelenekleri- İmece", **Türk Dili**, XXIX, 271: 545- 549.
- EYÜBOĞLU, İsmet Zeki, (1998), "İmece", **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**, İstanbul: Sosyal Yayınları.
- GILIBOV, Jivko, (1977), **Bulgaristan'ın Fiziki Coğrafyası**, Sofya.
- GÖZAYDIN, Nevzat, (1972), "Yusufeli'nde İmece", **Türk Folklor Araştırmaları**, XIV, 279: 6437.
- HANÇERLİOĞLU, Orhan, (1996), "İmece- Köy Toplumbilimi", **Toplum Bilim Sözlüğü**, İstanbul: Remzi Yayınları.
- KÖSE, Nevzat,(1968), "Kars'ta Halkın Birlikte Çalışma Gelenekleri", **Türk Folklor Araştırmaları**, XI, 222: 4644.
- KURTKAN, Amiran,(1968), **Köy Sosyolojisi**, İstanbul: İst. Üniv. İktisat Fakültesi Yayınları.
- Meydan Larousse- Büyük Lügat ve Ansiklopedisi**, "İmece", IX, Sabah Yayınları.
- SEYİDOĞLU, Halil,(1992), "İmece", **Ekonomik Terimler- Ansiklopedik Sözlük**, Ankara: Güzem Yayınları.
- TAN, Nail,(1977), "Türklerde İmece Geleneği", **Ankara Ticaret Odası Dergisi**, 2: 40- 49.
- TÜRKDOĞAN, Orhan, (1977), **Türkiye'de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları**, İstanbul: Sebil Matbaacılık.
- Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, (1972-1974), V, 7, Ankara: TDK. Yayınları.
- Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi**, (1942), II, 3, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.
- ULUSOY, Enbiya, (1998), **Aydoğdu Köyü**, İstanbul.
- WOLF, Eric, (2000), **Köylüler**, (Çev.: Abdülkerim Sönmez), Ankara: İmge Kitabevi.
- YALÇIN, Ali Rıza, (1968), " Divrik- Çamşık Bölgesinde Ekin'de İmece", **Türk Folklor Araştırmaları**, XI, 228: 5002.
- YAVUZ, Fehmi, (1944), "Türk Köyünde İmece", **Türk Ekonomisi**, 13: 9- 11.
- YAZGAN, Mustafa, (1944), "Destekli İmece Kavramı ve Türkiye'de Tatbikatı", **Üniversite ve Köy**, I, 2: 16- 23.
- Yeni Türk Ansiklopedisi**, (1985), " İmece", İstanbul: Ötüken Yayınları.

Kaynak Kişiler

- KADERLİ**, Emine (2002) (Bulgaristan/Aydoğdu 1955, tekstilci) ile yapılan derlemenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metni Z.K. arşivindedir.
- KADERLİ**, Hayrettin (2002) (Bulgaristan/Aydoğdu 1952, inşaat teknikeri) ile yapılan derlemenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metni Z.K. arşivindedir.
- KADERLİ**, Nuri (2002) (Bulgaristan/Aydoğdu 1931, fırın ustası) ile yapılan derlemenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metni Z.K. arşivindedir.
- KADERLİ**, Sebile (2002) (Bulgaristan/Aydoğdu 1953, tekstilci) ile yapılan derlemenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metni Z.K. arşivindedir.
- KADERLİ**, Zehra (2002) (Bulgaristan/Bohçalar 1934, ev hanımı) ile yapılan derlemenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metni Z.K. arşivindedir.
- SEYFİOĞLU**, Hayriye (2002) (Bulgaristan/Aydoğdu 1935, ev hanımı) ile yapılan derlemenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metni Z.K. arşivindedir.

Zehra KADERLİ

SEYFİOĞLU, Hilmi (2002) (Bulgaristan/Aydoğdu 1934, inşaat ustası) ile yapılan derlemenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metni Z.K. arşivindedir.

ULUSOY, Enbiya (2002) (Bulgaristan/Aydoğdu 1937, emekli oğretmen) ile yapılan derlemenin ses kaydı ve deşifre edilmiş metni Z.K. arşivindedir.